

В.І. УСПАЛЕНКО, професор, ХДТУБА, Харків,
К.В. ЛУКАШЕВИЧ, студентка, ХДТУБА, Харків.

«МАЛІ БАНКИ» І ЇХ ПЕРСПЕКТИВИ

В статті розглянуто принцип розподілу банків за критеріями на групи, наведено кількість банків в Україні у динаміці. На основі пропозицій Національного банку в статті було зроблено розподіл банків на великі та малі, та доведено, що останні здатні ефективно функціонувати і скласти гідну конкуренцію великим банкам з погляду прибутковості цих установ, тобто вони необхідні державі. Зроблено зіставлення цієї проблеми в нашій країні з Російською Федерацією, а також на захист питання малих банків наведені вислови спеціалістів банківської сфери.

В статье рассмотрен принцип распределения банков по критериям на группы, приведено количество банков в Украине в динамике. На основе предложений Национального банка в статье было сделано распределение банков на крупные и мелкие, и доказано, что последние способны эффективно функционировать и составлять достойную конкуренцию крупным банкам с точки зрения доходности этих учреждений, то есть они необходимы государству. Сделано сопоставление этой проблемы в нашей стране с Российской Федерацией, а также на защиту вопроса малых банков приведены высказывания специалистов банковской сферы.

This article describes the principle of separation of banks in the group according to the criteria; it includes the number of banks in Ukraine in the dynamics. Based on suggestions from the National Bank there was made the separation of banks to large and small ones to prove that the small banks are able to operate effectively and to be worthy competition for large banks in terms of profitability of these institutions, that is, they are necessary to the State. Also, there was made a comparison of this problem in our country with the Russian Federation, and given the statements of experts of the banking sector to protect the issue of small banks.

Всю сукупність банківських установ прийнято розділяти на крупні фінансові установи та малі банки. В залежності від того, скільки банків є в державі, хто здійснює поділ та за яким критерієм, може бути три групи (наприклад ще середні), або більше. В Україні офіційно Національний банк України здійснює розподіл банків за розміром активів на чотири групи. До 2010 року НБУ у якості критерію поділу використовував також розмір регулятивного капіталу [1]. Як зазначив Беямінов В., якщо проводити класифікацію-2010 за критеріями попереднього року, то ми б отримали картину, коли могли побачити колишній банк другої групи у четвертій, а відповідати критеріям першої та другої груп можуть лише одиниці. Нові критерії поділу банків на групи дозволили просто згладити реальні проблеми системи, хоч якимось захистивши її від хаосу [2].

На кінець 2009 року ліцензію Національного банку України на здійснення банківських операцій мали 182 банки, 14 банків перебували у стані ліквідації. На кінець 2010 року діючими залишились 176 банків, а ліквідувались 18 банків [3]. Бачимо прямий вплив кризових явищ на фінансовий сектор. У цьому випадку держава звісно буде шукати шляхи зменшення впливу та не-

гативних результатів кризи. Вона й повинна це робити, але чи всі заходи є правильними та раціональними?

У липні 2010 року Нацбанк прийняв Постанову №273, у якій зазначається, що до 01.01.2012 банки повинні наростити регулятивний капітал до 120 млн. грн. (для тих, в кого він менший цього розміру) [4].

Вже через кілька місяців у ЗМІ широко поширюється інформація щодо законопроекту № 0884. За цим документом мінімальний розмір статутного капіталу для нових створюваних кредитних установ повинен складати 500 млн. грн. Асоціація українських банків стурбована тим, що «показник мінімального статутного капіталу на момент реєстрації банку приймається НБУ як база для встановлення мінімального регулятивного капіталу й для діючих банків» [5].

На кінець 2010го року приблизно 70 банків мали регулятивний капітал менше 120 млн. грн. Тобто НБУ однією постановою обмежила діяльність одразу третині банків, зобов'язав їх власників збільшувати капітал. Якщо прийняти до увагу нову, але ще не прийняту постанову №0228, то, за заявою Асоціації українських банків в Україні залишиться усього 42 банка з приблизно 180.

Для перевірки раціональності ідей регулятора та потенційних результатів від прийняття таких нормативних актів автором статті були зроблені деякі розрахунки. При цьому мали місце такі умови та обмеження:

- розрахунки проводилися за даними, станом на 01.10.2010 р.;
- враховуючи, що регулятивний капітал не публікується разом з усією звітністю, до розрахунку брався показник власного капіталу.

Отже, на 1 жовтня 2010 року зі 176 банків, зареєстрованих та здійснюючих діяльність, 71 банк мали суму власного капіталу менше за 120 млн. грн. Автор розбив банки на 2 великі групи за цим критерієм та просумував загальні показники їх діяльності на той момент (табл. 1).

Як видно з табл. 1, в цілому відзначається така ситуація – абсолютно більшу частку займають великі банки. Не дивлячись на приблизно однакову чисельність груп, маленькі банки займають на ринку незначну частину. Негативним тут є те, що власний капітал маленьких банків має більшу частку від загальної суми, ніж їх частка, наприклад, у активах, чи інших показниках.

Тобто власний капітал банківської системи більше сконцентрований у маленьких банках.

Таблиця 1 – Розділення банків за розміром власного капіталу (варіант 1)

Групи банків, за розміром власного капіталу	Активи, тис. грн.	Статутний капітал, тис. грн.	Власний капітал, тис. грн.	Операційні доходи, тис. грн.	Чистий прибуток/збиток, тис. грн.
Банки з капіталом більше 120 млн. грн.	884 505 039	134 811 789	127 138 377	50 045 313	-9 755 605
Банки з капіталом менше 120 млн. грн.	32 992 426	5 147 580	5 663 654	1 429 825	-243 299

При розділенні банків за граничним розміром капіталу у 500 млн. грн., отримано наступне (табл. 2).

Таблиця 2 – Розділення банків за розміром власного капіталу (варіант 2)

Групи банків, за розміром власного капіталу	Активи, тис. грн.	Статутний капітал, тис. грн.	Власний капітал, тис. грн.	Операційні доходи, тис. грн.	Чистий прибуток/збиток, тис. грн.
Банки з капіталом більше 500 млн. грн.	777 805 986	122 589 048	113 879 473	43 689 090	-9 197 408
Банки з капіталом менше 500 млн. грн.	139 691 479	17 370 321	18 922 558	7 786 048	-801 496

Як щодо цього розділення (табл. 2), то активи банків з великим власним капіталом займають приблизно 85% від усіх, так само як і власний капітал. Натомість з усієї суми чистого збитку на частку великих банків припадає 92%.

Результат розділення банків за розміром власного капіталу показав, що маленькі банки здатні ефективно існувати і складати відносну конкуренцію щодо отримання прибутків. Це пов'язано з тим, що вони менше вкладають в ризиковані активи і, зважаючи на невеликий розмір і гнучкість, здатні ефективніше контролювати свій кредитно-інвестиційний портфель.

У сусідній Російській Федерації також є подібні проблеми. Наразі мінімальний розмір капіталу для діючих банків там встановлений 90 млн. руб. З 1.01.2012 в дію вступить норма, яка примусить мати не менше 180 млн. руб. (слід зауважити, що навіть ця цифра значно менша за українські вимоги). Центробанк розглядає пропозицію щодо підвищення вимоги до мінімального капіталу до 0,5-1,0 млрд. руб. з 2015 року. Ось яку думку з цього приводу висловив С. Ігнат'єв, Голова ЦБ РФ: «Мы решили проверить гипотезу, что в

"трудные" времена маленькие банки гораздо менее устойчивы, чем большие. Взяли перечень всех кредитных организаций, которые действовали на 1 сентября 2008 года, разбили ровно пополам по размеру активов – на "маленькие" и "большие". И посмотрели, у кого были отозваны лицензии либо началась процедура санации под угрозой отзыва лицензии в период до 1 января 2010 года, исключив из рассмотрения тех, у которых были отозваны лицензии за нарушения "противоотмывочного" законодательства, это все-таки другая статья. Так вот, из 81 кредитной организации, которые оказались финансово несостоятельными, к числу "больших" относится 46, к числу "маленьких" – только 35. Выходит, что гипотеза, что маленькие банки финансово менее устойчивы, чем большие, не подтверждается» [6].

Також підтримку щодо маленьких банків висловив: В. Пушкар'юв, голова правління ВТБ Банку (Україна): «Маленькие банки более гибки, способны решать проблемы оперативнее, могут спокойнее переждать не лучшие времена. Маленький банк ближе к клиенту, чем большой. Никогда крупный не будет так внимателен к человеку. Глава правления маленького банка сам выйдет на порог встречать клиента, потому что каждый для него – на вес золота. Поэтому, я считаю неправильными попытки провести закон о поднятии уровня регуляторного капитала – он перекроет кислород для многих маленьких банков» [7].

У підсумку треба сказати, що маленькі банки не є зайвими, вони здатні ефективно функціонувати, і, як показує практика, навіть у кризові часи. Також варто зауважити, що у грудні 2010 року НБУ програв суд перед Асоціацією українських банків щодо визнання його вимог незаконними. Тобто на цей час банки не повинні в обов'язковому порядку збільшувати свій регулятивний капітал до 120 млн. грн.

Список літератури: 1 *Донець А.* Класифікація банків. Тепер групують тільки за критерієм величини активів. / *А. Донець* [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://ua-bank.com/rejtingi-bankov/88-klassifikatsija-bankov-gruppy-po-aktivam.html>. 2 *Белям'юв В.* Що дала перегрупування банків України за новими критеріями. / *В. Белям'юв* [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://belvol.livejournal.com/85714.html>. 3 Національний банк України. Банківський нагляд [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://bank.gov.ua/Publication/bank_sup.htm. 4 *Берегуля А.* НБУ заборонив банкам привертати депозити від населення. Постанова НБУ № 273 від 9.06.2010. / *А. Берегуля* [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://vkladchik.in.ua/index.php/banks-link/bank-articles-link/328-postanovlenie-nbu-273-zapret-deposity>. 5 *Губар О.* Розмір має значення. / *О. Губар* [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.kommersant.ua/doc.html?docId=1511580>. 6 Газета «Коммерсант» № 238 (4538) від 23.12.2010 «Керівники банку здатні вкрати активи за пару годин» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.kommersant.ru/doc.aspx?DocsID=1562551>. 7 *Голландс С.* У 2011 році банки готують тотальне перезавантаження відносин з клієнтами. / *С. Голландс* [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://smi.liga.net/articles/IT110012.html>.